

Nihad Halilbegović

O KANDIDATURI MUSTAFE MULALIĆA ZA NARODNOG POSLANIKA GRAČANIČKOG SREZA NA PETOMAJSKIM IZBORIMA, 1935. GODINE

(Iz neobjavljenog memoarskog spisa Mustafe Mulalića pod naslovom "Hronika Drugog svjetskog rata iz aspekta mojih doživljaja i rasuđivanja")

Kada mi je do ruku došao rukopis "Hronika Drugog svjetskog rata iz aspekta mojih doživljaja i rasuđivanja" nekadašnjeg političara i publiciste Mustafe Mulalića, a riječ je ustvari o njegovim memoarima, prisjetio sam se jednog davnog susreta sa tim čovjekom, koji je ostavio određeni trag i u političkom životu Gračanice u periodu između dva svjetska rata, a jednim dijelom i tokom Drugog svjetskog rata. Nekoliko zabilješki iz spomenutog memoarskog spisa, koji se odnose na Gračanicu, prezentirat ćemo u ovom prilogu.

Kako je, zapravo, došlo do spomenutog susreta?

Negdje šezdesetih godina, u jednom stanu u Sarajevu, Mustafa Mulalić, tek što je izašao sa dugogodišnje robije, ne znam kako, susreo se sa dr. Avdom Prohićem iz Gračanice i Salihom Arnautovićem iz Sarajeva. Slučajno sam se, kao gimnazijalac, zadesio u tom stanu i prisustvovao njihovom razgovoru. Dok se ispijala kahva, Mulalić me gotovo nije ni primjećivao, ali kada je krenula priča o politici, počeo je da se usteže, vidjelo se da bi volio

da se nisam tu nikako ni našao. Bio je oprezan zato što ga je UDBA još uvijek pratila, a ni njegovi sagovornici, Avdo i Salih, nisu bili miljenici režima.

Već tada sam bio svjestan da historiju pišu pobjednici i da se pri tome često služe lažima i falsifikatima. Zato sam upijao svaku njihovu riječ i dobro upamtio taj razgovor.

Kasnije sam doznao da se Mustafa Mulalić još od 1924. godine, kao komesar gradskog vijeća u Livnu isticao kao srbofil. Kao protivnik konzervativnog shvatanja islama, isticao se kao oštar polemičar na strani takozvanih "reformaša" u mnogim tadašnjim listovima i časopisima, posebno u "Gajretu".¹ U političkom pogledu, pripadao je provladinoj Jugoslovenskoj nacionalnoj stranci (JNS) i djelovao sa pozicija jugoslovenskog integriteta, monarhističkog režima i šestojanuarske diktature. Na petomajskim izborima, 1935. godine, prvim parlamentarnim izborima poslije šestojanuarske diktature, kandidovan je na zemaljskoj listi Bogoljuba Jeftića za narodnog poslanika u gračaničkom srezu. Radilo se o "ciljanoj" kandidaturi Mulalića, jednog od jačih aduta JNS među Muslimanima, da bi se "pariralo" Halidbegu Hrasnici, popularnom političaru i izuzetno jakom političkom protivniku režima, koji se nalazio na listi Udružene opozicije u gračaničkom srezu. Iako su se pripadnici JNS s područja gračaničkog sreza tome oštro protivili, zahtijevajući kandidata iz domaće sredine, pokazalo se da je procjena "centrale" Jugoslovenske nacionalne stranke bila pravilna. Mustafa Mulalić, kao poslanički kandidat na gračaničkom srezu dobio je 6190 glasova ili 53,12%. Ostvario je, dakle, pobjedu i ušao u parlament kao poslanik provladine stranke Bogoljuba Jeftića za gračanički srez.²

Kako je došlo do te kandidature, Mulalić je detaljnije objasnio u svom memoarskom spisu iz kojeg donosimo neke inserte u drugom dijelu ovog priloga.

Iako je bio potpuno prosrpski orijentisan, kako u kulturi, tako i u politici, Mustafa Mu-

lalić se ponosio svojim islamskim porijeklom. To potvrđuje i jedna njegova beogradska epizoda iz perioda Drugog svjetskog rata, o kojoj je govorio i tokom spomenutog razgovora u Sarajevu. Radi se o jednoj oštroj polemici i šovinističkom ispadu nekog popa u Beogradu. Taj je ispad na njega ostavio poseban utisak, pa ga je kasnije ovako opisao u svojoj Hronici:

Svi me dočekaše (u Beogradu, nap. ur.) sa uobičajenim pozdravom: "Živa glava!". Svak je želio da nešto više sazna o svojim, pa me okružiše, dok me jedan ridokosi prota ne izvuče za zaseban sto. Nije pravio nikakvog uvoda, odmah pređe in medias res:

"Zdravo, kume!"

Pogledah ga začuđeno, uopšte ga ne znam, niti sam ga ikad susreo, a on me naziva kumom. Upitah ga:

"Otkud smo kumovi, kad se prvi put vidimo?"

"Eto, ja sam ti kum! Kad se budeš vraćao u pradjedovsku vjeru, nemoj da tražiš kuma, ja sam ti se prvi, i to od sveg srca, javio za kuma."

Bilo mi je jako teško. Taj šovinistički prepad me je duboko vrijeđao. U svojoj vjeri ja nisam bio kolebljiv da ne bi takvom ataku odolilo, ali me vrijeđalo što ovakvi ispadi nanose štetu nacionalnoj stvari. Raegovah:

"A koja je to moja pradjedovska vjera, oče proto?"

Prot a mi se zagleda u oči, gladeći riđu brađu.

"Pa razumije se, pravoslavna!"

"Nije tačno! Vidiš da ni sam ne znaš. Moja pradjedovska vjera je bogumilstvo, a zajednička nam je pradjedovska vjera Perun!"

Protina prijaznost pođe da prelazi u mržnju.

Ja nastavih:

"Da li bi se ti, oče proto, vratio Perunu i ostavio Hrista, ostavio višu kulturu i vratio primitivi?"

Samo me je mjerio i nije odgovarao. Primjećivao sam kako mu se i boja očiju mijenjala.

"Ni ja oče proto, ni ja ne bih ostavio svoj islam ni pod kakvim uslovima jer sam u njemu našao duhovni mir i zadovoljstvo. Kao progresista, ja bih mogao da pređem samo u nešto što je bolje i savršenije. Vidiš, oče proto, primajući islam, ja nisam ostavio Hrista. Hrist je za mene savršen čovjek i savršena ideja, Božji poslanik kao i Muhamed, ali si ti ostavio Hrista, dajući mu atribute koji mu ne pripadaju. On za mene nije božanstvo, on je za mene savršen čovjek. Njemu kao božanstvu neću se nikad vratiti!"

Prot a je skočio:

"Znaš šta, dosta je nama tih Srba-muslimana! Dokle ćemo da vas tetošimo i zalažemo sinekurama, a zanemarujemo sebe i svoje poslove. Nama trebaju Hrvati-muslimani kako prema njima ne bismo imali obzira u sprovođenju naše politike! Vidiš, draži je meni Ismet-beg Gavrankapetanović od Šukrije Kurtovića."

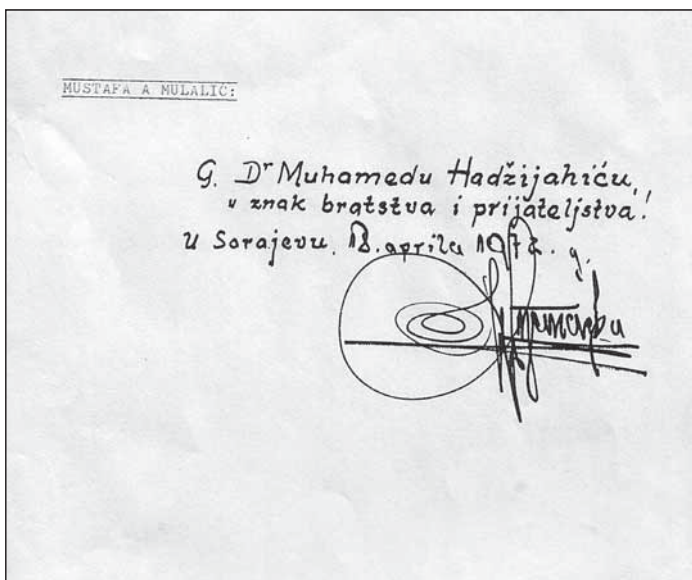
"Hvala ti, oče proto, na tolikoj iskrenosti! Potrebno je više nego išta da jedni drugima rećemo pravu istinu. Samo tako moći ćemo uočiti ono u čemu griješimo i što onemogućuje našu slogu i skladan život, jedinstvenu akciju za naš napredak! Ako prešućujemo ono što nam leži na duši, a često se neiskreno ulagujemo, nikad se nećemo naći na jednoj liniji, pa se ne treba čuditi ako neko od nas zastrani rađe i u neprijateljsko društvo!"

To izgovorih i izađoh iz bifea. Po tome što je upoređivao u svojim političkim simpatijama Ismet-bega kao Hrvata i Šukriju kao Srbina, zaključio sam da je proto odnekle od Foče. Otišao sam u stan jako ožalošćen. Pukla mi je pred očima realna slika naše stvarnosti, naših neiskrenih odnosa. Mjesto borbe protiv okupatora, vidjeh da nam predstoji međusobna borba.

Kad sam se sutradan sreo na Terazijama sa mojim prijateljem dr. Mirkom Došenom, takva mi se perspektiva još crnjom ukazala.

"Živa glava!"

Pozdravio se Mirko sa mnom i odmah je prešao na komentaranje situacije u Nezavisnoj Državi Hrvatskoj. Vidjeh da od njegovog idealnog jugoslovenstva nema ništa. Neko

Faksimil autorske posvete Mustafe Mulalića na jednom primjerku rukopisa "Hronika Drugog svjetskog rata iz aspekta mojih doživljaja i rasuđivanja" koji je poklonio prof. dr. Muhamedu Hadžijahiću 18.4.1972. godine

ga je uspio ubijediti da sve zlo čine muslimani, pa veli:

"Ti si nama svima drag. Tebi ne mislimo ništa nažao učiniti, ali ti velim da za muslimane imamo rješenje: pozvati ih da pređu u pradjedovsku vjeru, koji ne htjedne, predložiti mu da seli u Tursku, a ako ni to ne prihvati, stavi ti ga pod nož!"

"Zar baš tako?"

"Tako!"

"Da sam se od svakoga tome nadao, od tebe, Mirko, prekaljenog Jugoslovena, beli, nisam! Kako si me razočarao! Koliko si se samo borio protiv srednjovjekovnih recidiva, pa da im danas tako tragično podlegneš. Dakle, nisi duh koji je kadar da se odupre svakoj psihozi koju stvara neprijateljska 'promidžba'. Razgovarat ćemo još o tome!"

"Nema šta da razgovaramo. Nije to samo moje mišljenje, tako mislimo svi, od Komandija, pa dalje!"

"Ipak vjerujem, dragi Mirko, da ćeš ozdraviti od tog recidiva. Doviđenja!"³

Slušajući ovu priču, pretvorio sam se u uho, upijajući komentare i zaključke kompetentnih osoba o događajima u Jugoslaviji u periodu između dva svjetska rata. Mustafa Mulalić je, po njima, bio antifašista. Hitlera je definisao kao monstruozna kreatura, koja se ideološki ispilila iz marksističkog jajeta, ali pod kvočkom crne magije ničevsko-wagnerove...⁴

Posebno mi se dopalo Mulalićevo kazivanje o Gračanici, čaršiji koja se, po njemu razlikovala i odskakala od drugih čaršija u oblasti kulture, trgovine i društvenog života.

Sudbina je htjela da Mulalić doživi u Gračanici pobjedu na spomenutim izborima, 1935. i poraz svojih političkih ideja, 1945. godine. Kao potpredsjednik četničkog Nacionalnog komiteta i savjetnik u štabu Draže Mihajlovića predao se partizanima odmah čim su ušli u Gračanicu. Nešto kasnije bit će osuđen na dugogodišnju robiju.⁵ Učešće muslimana u redovima četničkog pokreta, otkriva nam tragične dimenzije goleme rastočnosti i lutanja muslimanskog političkog bića u Drugom svjetskom ratu. To je, svakako, posljedica historijskih kretanja na ovom prostoru i političke dezorijentacije bosanskih muslimana u prethodnim periodima. Tome, svakako treba dodati "lične ambicije i pogrešne procjene nekih politički ambicioznih muslimanskih aktivista", među kojima, svakako, istaknuto mjesto ima Mustafa Mulalić.⁶

Zbog svog učešća i djelovanja u najvišim instancama četničkog pokreta, skoro čitavog života nosio je hipoteku izdajnika musliman-

skog naroda i u javnosti tretiran kao političar i agitator velikosrpsstva, zadužen za vrbovanje muslimana u četnike.⁷

Sjećam se da je u spomenutom razgovoru dr. Avdo Prohić nagovarao Mulalića da napiše svoje memoare kako bi rasvijetlio događaje koji su bili obavijeni velom tajne. Mulaliću, naravno, tada nije padalo napamet da bilo šta piše jer je znao da bi to komunistička vlast jedva dočekala kao povod da ga ponovo strpa u zatvor. Za njega sam, kasnije, mogao nešto čuti samo u krugu svoje familije. Bio sam uvjeren da nije poslušao doktora Prohića i da nije napisao memoare. Zato sam se prijatno iznenadio kada sam doznao da je Mulalić 1972. godine, ipak, napisao svoju Hroniku i da je jedan jedini primjerak tog rukopisa poklonio svom dobrom prijatelju, našem poznatom historičaru, rahm. dr. Muhamedu Hadžijahiću. Sretna je okolnost da je dr. Muhamed Hadžijahić prijateljevaio sa mojim tetkom Salihom Arnautovićem, čiji mi je sin Sead predočio rukopis Mulalićeve Hronike.

Šta je navelo Mulalića da, ipak, ispiše svoja sjećanja?

Odgovor na to pitanje on je dao na samom početku tog rukopisa: "Pretpostavljajući da sam pun ratnih doživljaja, nagovarahu me u današnjoj inflaciji memoara da napišem i ja svoje memoare... ipak me počeo nešto koptati i podstrekivati da ipak napišem, ne memoare, nego kao dobar administrativac, samo hroniku Drugog svjetskog rata, jer da bi to mogao da bude praktičan priručnik svakome, a naročito onima koji nisu priželjkivali ratne strahote u kome bi našli podatke o najvažnijim događajima, a da ne pretražuju po brdu već napisanih knjiga i ne prelistavaju obilje listova i časopisa, naročito ako bi se u tom priručniku ogledali događaji iz svih uglova ratnih konfrontacija."⁸

Mulalićeva "Hronika" do danas je ostala neobjavljena. Koliko mi je poznato, nisu objavljeni ni pojedini njeni dijelovi. To je i razumljivo ako se ima u vidu da je Mulalić bio tabu tema i da se o njemu nije smjelo ništa

govoriti ni pisati. Ovim skromnim osvrtom na njegovu "Hroniku" nisam imao namjeru da ističem ili osporavam Mustafu Mulalića kao čovjeka i političara. Da sam kojim slučajem živio u njegovo vrijeme bio bih mu politički protivnik baš radi njegove prosrpske političke orijentacije. Iako memoarsku literaturu uopće treba iščitavati sa golemom dozom opreza, uzimajući u obzir neizbježan subjektivizam autora, ipak smatram da Mulalićev rukopis, kao korisno historijsko štivo, treba dati na uvid javnosti, naravno, uz odgovarajuću naučnu i stručnu "pratnju" i tehničku doradu rukopisa. Skrećući pažnju na taj rukopis, odabrao sam ovoga puta odlomak, koji se odnosi na političke događaje i atmosferu u Gračanici pred petomajske izbore 1935. godine:

1935. Jeftić je raspisao izbore.

U vladu je uveo i dr. Avdu Hasanbegovića i preko njega je zatražio od mene da se kandidujem u gračaničkom srezu, pošto u Livnu nisam više imao nikakvog izgleda, jer Mačekovci izlaze na izbore sa listom Udružene opozicije. Branio sam se, jer u Gračanici nisam imao poznanstva. Osim toga to je bila Spahina kula. (Gračanica n. pr.). Kod spahinovaca ja sam bio omražen. Osim toga, kandidovati se u nepoznatom kraju, nemajući materijalnih sredstava, bilo je besmisleno. Tako odbivši kandidaciju, vratim se u Sarajevo. Ali me Jeftić pozove telefonom. Nije uvažavao moje razloge i zahtijevao je da odmah odem u Gračanicu, samo kad pođem da skinem šešir i obučem fes. Tek to ja energično odbijem. "Ako me primete na svoju listu ovakvog kakav sam, povinovat ću se vašim razlozima. Ali da se prerusavam, to neću"

Jeftić se naljuti i prekine razgovor.

Sjutradan dolazi kurir iz Beograda i preda mi od predsjednika vlade paketić. Unutra je bila astrahanska šubara i posjetnica: "Za kompromisno rješenje!"

Pristao sam i, sa šubarom na glavi, otputovao sam u Gračanicu. U Karanovcu prelazilo se u vicinalku. U vagonu društvo upravo razgovaralo o izborima. Jedan veli:

“Ja! Eto i nama kažu dolazi nakav! Nit ga ko zna, ni pozna!”

“I da ga znaš, koja ti je fajda? Hajde jadan, nek se dunjaluk mota! Prosut će se u narod i koja para!” Mora da je tima kasnije bilo neugodno kad su došli na zbor i u meni prepoznali tog svog kandidata. Ali, Gračanlije su veoma dobar svijet, brzo smo se upoznali i prijatelji. Javljalo se i domaćih reflektanata, ali oni prihvatiše mene. Dopalo im se što sam iskreno nastupio i rekao: “I Vlada želi da se ja ovdje kandidujem. Vi ne morate glasati, ako vam se ne sviđam. Ali izborni sistem je takav da ću ja proći, pa glasali vi ili ne glasali!”

Jednog dana moj kandidacioni odbor mi predloži da u selu Soko održim zbor. Pošto je tamo glavni politički skup Jugoslovenske muslimanske stranke, jedan ugledni Hadžija koga svi slušaju, preporuča mi da budem vrlo oprezan i snishodljiv. Pratila me čitava povorka fijakera kao da su svatovi. Moj fijaker bio je prvi. Kad smo krenuli, osjetih kako mi neko iza fijakera strže sa glave šubaru i brže bolje natuče fes. Okrenem se, kad ono što to izvede tako mudro, bijaše sreski načelnik Bogdanović. Ljutio bih se, ali ne imadoh kad. Fijakerist je bio lično moj od ranije poznati Rifat Mehinagić, koji trže vođicama i opuče kandžijom.

“Gi, curice!”

Konji se prepadoše i pojuriše. Iz prašine iza fijakera čuo se smijeh. Naročito se cerekao sreski načelnik zadovoljan sa uspjehom. Bojao se da me fanatici ne bi napali, kad me vide u šubari kao četnika.⁹

U Sokolu me čekala masa seljaka pred džamijom. Ali kad sam izašao iz fijakera, niko se nije ni pomakao. Nazvao sam selam, ali mi ga prihvati samo imam i reče:

“Merhaba!”

Ja sam odmah zauzeo pozu govornika. Pođoh da izlažem Vladin program nadugo i široko, niko ne pusti ni glasa, ni da nešto odobri, a niti da kritikuje. To me zabrinu, pa skratih govor, završivši ga sa usiljenom patetikom. Tek se iz mase javi mlađi čovjek u bijelim gaćama i

košulji, sa pirlitanim peškirom oko glave i rijetkom bradicom.

“Bi li meni dao izun, gospodine, da jednu progovorim”, upita me i ne pomaknuvši se sa podzide na kojoj je sjedio. Ni među ostale ne unese nikakvu pokretljivost. Sjedili su nepomično po podzidi kao oni bašluci što su se iza njih u haremskom zelenilu nepomično bijelili. Pogledah u sreskog načelnika i primijetih da se već policijski nakostriješio.

“Samo izvoli, prijatelju”, rekoh mu ljubazno, pa makar rekao ne znam kako tešku kritiku, koja će izazvati đuruntiju. Bio sam uvjeren da će on otkriti šta ta ćutljiva sredina misli.

“Mi smo čuli, gospodine”, počeo on, “da vi tamo nosite na glavi šešir, a kako vidimo, među nas ste došli u fesu. Mislili ste, idete među divljake, pa se bojite da vas zbog šešira ne napadnemo. Ne bojte se, gospodine! Ne bojte se, nismo mi takvi. Nosite Vi na svojoj glavi i lonac ako vam se to dopada, ali samo nemojte da razbijete naše glave, ako vam čekić dopadne šaka.”

Rekao je to i opet utonuo u nepokretljiv mir. Ja oštro pogledah u sreskog načelnika, a on obriri oči. Osjeti da je pogriješio i da ja imam bolji politički instinkt. Stoga iskreno ispričam sve kako je bilo i sa predsjednikom vlade i sa sreskim načelnikom. Onda im isповijedim zašto sam obukao šešir. Nastavim da im govorim o Kemalu i njegovoj reformi i završim: “Pa eto, prijatelji, takav sam ja sebi cilj postavio i od njega nikad neću skrenuti. A moj je cilj uklanjanje predrasuda koje stoje na putu našeg napretka i naše sloge.” Bistri ljudi brzo su me shvatili. Izbori su provedeni 5. maja i ja dobih poslanički mandat gračaničkog sreza apsolutnom većinom. U Sokolu ni jedan glas nije falio. Njihovo povjerenje bilo mi je najmilije. Dakle, ponovo sam ušao u Narodnu skupštinu sa boljim nadama da ću bar nešto učiniti za ovaj srez koji mi je darovao toliko povjerenja. Moj govor u verifikacionoj debati naišao je na dobar prijem u Narodnoj skupštini. Vlada ga je dala štampati i rasturila ga po zemlji kao priloge svom programu. Skupština me je izabrala

u svoje časništvo za prvog sekretara. Međutim, svoj plan ne mogoh ostvariti. Po parlamentarnom ususu poslije izbora Vlada treba da podnese ostavku i da novi Parlament bira svoju vladu. Jeftić je, međutim, mislio, pošto je na izborima dobio dvije trećine glasova (po Dont-hu) da samo rekonstruiše kabinet, da dr. Avdi Hasanbegoviću dade resor zdravlja i socijalne politike. Taj je ukaz knez Pavle i potpisao, ali, poslije dva sata, po nagovoru Kneza, podnesu ostavke u vladi dr. Milan Stojadinović, Vrbanić i Kožul, pa otvore krizu vlade. Namjesnik podijeli mandat za sastav nove vlade dr. Milanu Stojadinoviću, koji obrazuje svoju vladu 24. juna pošto nađe oslon u dr. Antonu Korošcu i dr. Mehmedu Spahi.¹⁰

Napomene

¹ Adnan Jahić, Hikjmet, riječ tradicionalne uleme u Bosni i Hercegovini. Tuzla 2004. 144 - 150

² Esad Tihić, Omer Hamzić, Gračanica i njena okolina u NOB-u i revoluciji, Gračanica 1988., 86

³ Mustafa A. Mulalić, Hronika Drugog svjetskog rata – iz aspekta mojih doživljaja i rasuđivanja (rukopis). Memoarska zbirka, Gazi Husrev-begova biblioteka, Sarajevu, str. 133 i 134.

⁴ Mustafa A. Mulalić, nav. djelo, str. 6

⁵ Mustafa Mulalić je bio čitavo vrijeme Drugog svjetskog rata u četničkom štabu Draže Mihajlovića. Jugoslovenskoj vojsci (četnicima) on se pridružio u dogovoru s beogradskim muslimanima koji su smatrali da je potrebno imati jednog čovjeka uz Dražu Mihajlovića, "za svaki slučaj", kakvo je često geslo bošnjačke politike. Tako je u svojoj Hronici (memoarima) i objasnio svoje prisustvo u četnicima. Bio je jedan od potpredsjednika kongresa u selu Ba, preko kojeg je funkcionisala veza Draže Mihajlovića s Bošnjacima. Njegovo dje-

lovanje uglavnom se svodilo na pisanje pisma i usmene poruke uglednim Muslimanima da pređu pređu na četničku strane i da rade na uspostavljanju saveza muslimana i pravoslavnih. (Šaćir Filandra, Bošnjačka politika u 20. stoljeću, Sarajevo 1998. 191. Jedno pismo takve sadržine, 3. 12. 1943. godine, uputio je i Muhamedagi Hadžiefendiću, komandantu DOMDO pukovnije u Tuzli, ne znajući da je Hadžiefendić već bio među mrtvima. (Esad Tihić, Jedinice Domobranske dobrovoljačke pukovnije (DOMDO) na teritoriji Trebave, Ratiša i Posavine (1942. – 1943.), Gračanički glasnik 2, Gračanica 1996. 56

⁶ O Muslimanskim četama pod zastavama Draže Mihajlovića vidi opširnije u knjizi: Mensur Seferović, Vojska za jedno ljeto, Bosanski kulturni centar Sarajevo, 1997., čiji su recenzenti bili recenzenti su bili prof. dr. Smail Čekić i prof. dr. Jusuf Žiga. Njihova poruka povodom ove knjige glasi: «Možda ćete biti zbunjeni, zabrinuti pa čak i uplašeni, kao uvijek kada se suočite s nečim što je suprotno svakom pravilu najprostije logike.»

⁷ Ahmet Kasumović, Čamil Huseinbašić, Enciklopedijski rječnik odbrane Bosne i Hercegovine, Tuzla 1996., 196.

⁸ Mustafa A. Mulalić, nav. djelo, str. 2 - 3

⁹ Takozvano žensko pitanje kao i pitanje muslimanske nošnje, koje se postavljalo kao "fes ili šešir" tridesetih godina prošlog stoljeća bilo je predmet oštih polemika u bošnjačkoj javnosti. Kao ozbiljno društveno pitanje zaokupljalo je pažnju kako muslimanske uleme, tako i svjetovne inteligencije i političara. Uvođenje šešira jedni su doživljavali kao atak na islam i islamsku vjeru, dok su drugi kao glavni razlog za prihvatanje šešira vidjeli "u potrebi nacionalnog jedinstva sa Srbima i Hrvatima". O tome opširnije vidi u: Adnan Jahić, Hikjmet, riječ tradicionalne uleme u Bosni i Hercegovini. Tuzla 2004. str. 20

¹⁰ Mustafa A. Mulalić, nav. djelo, str. 62, 63, 64.